

Nr 190.

Av herrar **Holmgren** och **Olofsson** i Digernäs, om anslag för visst ändamål till aktiebolaget Zanders medikomekaniska gymnastik.

År 1865 öppnades i Stockholm ett institut för medikomekanisk gymnastik av dåvarande medicine licentiaten sedermera medicine hedersdoktorn Gustaf Zander. Vid detta institut tog Zander i användning ett antal av honom själv uppfunna och utexperimenterade apparater för att nå samma eller bättre terapeutiska effekt som med manuell massage och gymnastik. Institutet är alltjämt i gång och kallas i dagligt tal efter grundläggaren för Zanderinstitutet. Det äges nu av ett bolag A. B. Zanders medikomekaniska gymnastik, och som läkare tjänstgör vid detsamma f. n. en son till grundaren.

För drivande av maskinerna anlätades till en början stadsbud, stundom dalkullor. Sedermera anskaffades en ångmaskin och därefter elektriska motorer för erhållande av drivkraft. Tack vare den maskinella driften kan medikomekanisk behandling göras relativt billig och bliva tillgänglig för allmänheten för ganska lågt pris.

Beträffande Zanderbehandlingens medicinska värde tillåta vi oss åberopa uttalanden av en svensk auktoritet på området, professorn i ortopedi vid karolinska institutet Patrik Haglund. I ett minnestal inför svenska läkarsällskapet över dr Gust. Zander, som avled år 1920, framhåller prof. Haglund bl. a. »huru denna metod blivit alltmera uppskattad och berömd, och huru det allra mesta av all den medikomekanik, som numera inom olika områden av praktisk läkekonst spelar en så stor roll och blev bunden vid Zanders namn ända därhän, att det i främmande språk bildades verber för betecknande av den nya metodens utövning».

Till belysande av Zandermetodens betydelse redogjorde prof. Haglund vidare för den entusiastiska uppskattning, som metoden i Tyskland under världskriget rönt från fackmännens sida, då det gällde vården av krigsinvalidier.

Professor Haglunds tal finnes tryckt i Hygieas septemberhäfte år 1920.

Med Stockholmsinstitutet som förebild i avseende på maskinell utrustning och skötsel har under årens lopp det ena Zanderinstitutet efter det andra vuxit upp i snart sagt alla länder. Den enda fullständiga förteckning vi känna daterar sig från år 1911, då antalet Zanderinstitut uppgick till 206, fördelade på alla världsdelar utom Australien.

I Sverige funnos då inalles 6 institut. Sedermera har antalet något sjunkit. Orsakerna härtill torde i huvudsak vara två. Den offentliga vanförevården har sedan dess mycket utvecklats, och åtskilliga sjukhus och sanatorier ha förskaffat sig mer eller mindre fullständig utrustning med apparater för mekanisk gymnastik. Härigenom ha de privata Zanderinstitutet för-
lorat i betydelse för en stor del av sitt förutvarande klientel.

Men därtill har kommit, att den ekonomiska krisen under de sista åren omöjliggjort för många, som eljest skulle så behövt och önskat, att tillgodogöra sig Zanderbehandling för återvinnande av hälsa och arbetsförmåga.

På grund härav har besöksfrekvensen på Stockholms Zanderinstitut särskilt under åren fr. o. m. 1930 sjunkit och nu blivit så låg, att verksamheten där trots personalindragningar och andra besparingsåtgärder gått med förlust. Om bidrag till företagets stödjande ej kan erhållas utifrån, måste det inom kort, före utgången av detta år, nedläggas. Institutets styrelse har därför hos Kungl. Maj:t anhållit om ekonomiskt understöd. Dess begäran om bidrag av lotterimedel har ej bifallits, och i riksstaten har intet belopp för ändamålet upptagits.

Enligt vår mening skulle det vara ytterst beklagligt, om Zanderinstitutet i Stockholm skulle nedläggas på grund av en, som man hoppas, övergående ekonomisk kris. Det har förvisso alltjämt en viktig uppgift att fylla i hälsovårdens tjänst. Väl kan det sägas att ersättning skulle kunna vinnas, om någon allmän sjukvårdsinrättning finge motsvarande utrustning. Men för åtskilliga vårdbehövande skulle en offentlig anstalt sannolikt ej bliva lika lätt tillgänglig som det centralt belägna Zanderinstitutet, och besök på en dylik skulle på grund av oundgänglig tidsförlust sannolikt bliva minst lika kostsamt som vid den privata anstalten. För det allmänna måste uppenbarligen för en offentlig Zanderanstalt årliga anslag krävas.

Vi beakta tillfullo, att det, såsom medicinalstyrelsen i avgivet yttrande framhållit, kan vara betänkligt att tilldela ett enskilt företag av denna art statsanslag, men vi vilja dock framhålla, att Zanderinstitutet genom dess grundläggares banbrytande verksamhet och de traditioner det företräder intar en särställning. Denna särställning har vunnit allmänt erkännande på olika sätt. Det kan erinras därom, att dr Zander år 1875 erhöi ett statsbidrag på 2,000 kronor för att kunna utställa sina apparater vid en amerikansk världsutställning. Röda Korset har med beaktande av den betydelse institutet kan få för behandlingen av krigsinvalidier till stödjande av dess verksamhet beviljat detsamma ett engångsanslag av 2,000 kronor.

I detta sammanhang förtjänar det nämnas, att gymnastiska centralinstitutets elever vid Zanderinstitutet sedan många år tillbaka haft kostnadsfri tillgång till allsidig materiel för sin utbildning i medikomekanisk gymnastik.

Vi anse oss därför kunna förorda, att Zanderinstitutet tillerkännes stats-

bidrag för ett eller högst två år för att dess ledning må beredas tillfälle att söka utvägar ur de nuvarande krissvårigheterna, och ha funnit att för nästa budgetår ett anslag på 8,000 kronor härför skulle erfordras. Vi äro beredda att ställa till vederbörande utskotts förfogande handlingar, som visa företagets ekonomiska ställning, klienteletts storlek under olika år m. m.

Vi finna det rimligt, att institutet som motprestation till erhållet statsbidrag lämnar behandling till mindre bemedlade gratis eller till nedsatt pris i sådan omfattning, att den sammanlagda prisreduktionen uppgår till minst samma belopp som statsbidraget. Enligt vårt förmenande skulle en dylik anordning för patienter vid serafimerlasarettet samt för hos riksförsäkringsanstalten och pensionsstyrelsen försäkrade öppna möjligheter till god och billig vård i fall, som lämpa sig för Zanderbehandling.

Under återopande av vad nu anförts tillåta vi oss hemställa,

att riksdagen måtte bevilja aktiebolaget Zanders medikomekaniska gymnastik för budgetåren 1935/36 ett anslag av 8,000 kronor mot villkor att mindre bemedlade patienter i bolagets institut på villkor som Kungl. Maj:t må bestämma erhålla behandling kostnadsfritt eller till nedsatt pris i den omfattning som här ovan angivits.

Stockholm den 22 januari 1935.

Bj. Holmgren.

Johan Olofsson.
